

COMEDII

Teatru

Teatrul Național

„Peripețiile bravului soldat Svejk“

Soldatul Svejk a ajuns cunoscut în întreaga lume datorită multiplilor sale calități și, mai ales, talentului creatorului său, umoristul ceh Jaroslav Hašek. În afara cărții de mare popularitate (tradusă în întreaga lume), Svejk a fost concretizat în caricaturi, filme și piese, ba mai mult, a fost chiar „împrumutat“ de Brecht pentru una din vehemente sale comedii (jucată și la noi acum cîțiva ani). O mare înțelepciune, o profunzime și o autentică vocație de moralist, mascate sub aparența naivității și a comicului (involutar) fac ca întâlnirea cu acest erou universal să fie așteptată de fiecare dată, cu o explicabilă curiozitate și nerăbdare. Mai ales că, în cazul spectacolului Teatrului Național, afișul intrunea, alături de numele unor remarcabili comici ai noștri (Al. Giugaru, Dem. Rădulescu, Marcel Angheliescu, Matei Alexandru), semnătura unui foarte bun cunoscător al operei lui Hašek, Jean Grosu, autor (alături tot de Dem. Rădulescu) al traducerii și dramatizării.

Cu toate acestea, viziunea reprezentăției de pe prima scenă a țării a produs decepție. În primul rînd, pentru că actuala dramatizare este totalmente străină de spiritul autorului, de umorul și inteligența sa, fiind din cale afară de plăticoasă, statică și lipsită de haz. Arareori, în partea a doua a reprezentației, reușești să zîmbești amintindu-ți vreo replică din cartea lui Hašek, sau încercînd să fii politicos față de cei doi societari ai teatrului românesc. Desigur, nici soluția scenografică (semnată de Florica Mălureanu) nu e din cale afară de fericită (acțiunea petrecîndu-se, prin alternanță, pe câteva practicabile aflate de la început pe scenă, neîncăpătoare atît pentru numărul actorilor, cît și pentru o eventuală mizanscenă), nici desele scene în doi nu sînt cele mai comode. Nu e prea ușor ca, atunci cînd joci rolul principal într-o piesă, să poți elabora și punerea ei în scenă. Vrînd să realizeze un spectacol „de autor“, Dem. Rădulescu, unul dintre cei mai dotați comici ai noștri, n-a reușit nici măcar ca interpret să atingă cota adevărată a posibilităților sale.

În plus, popularul actor s-a lovit de una din dificultățile vizibile ale cărții lui Hašek: coloratura limbajului, licențiozitatea exprimării, care, în volum, avea farmec și haz, iar aici atinge (nu o dată) limitele vulgarității. E din cale afară de greu să glumești (la modul decent) pe marginea unor acțiuni sau situații care în deintimitatea noastră absolută. Nu ni s-a părut că, în cazul unui spectacol de tip tradițional, divagarea insistență pe tema climei (și apoi pregătirea eroilor pentru acest fapt neplăcut), anunțarea și sugerarea detaliată a unor din cele mai curente necesități vitale sau emiterii jocurilor de cuvinte bazate pe asemănarea omului cu ființe inferioare lui, ar prezenta interes din punct de vedere estetic.

E adevărat că montarea are și câteva lucruri notabile: finalul spectacolului (deși nepregătit prin scenele anterioare) transmite sălii o vagă emoție datorită gravității problemei (a războiului); costumele dovedesc, în general, bun gust și fantezie; iar o parte a distribuției (Matei Alexandru, Emanoil Petruț, Chiril Economu, P. Gheorghiu-Goe și Simona Bondoc) joacă inspirat, cu profesionalism. Aceste palide merite ale reprezentației sînt însă copleșite (cantitativ și calitativ) de erorile și neîmplinirile ei.

Bogdan Ulmu

Fotografia finală „de familie“, din Titanic-Vals (de la stînga): Tamara Buciuceanu (Chiriachița), Valeria Marian (Gena), Florian Pittiș (Traian), Mariella Petrescu (Miza), Ileana Stana Ionescu (Dacia) și Ștefan Bănică (Spirache).

Teatrul „Bulandra“

Titanic-Vals

E de observat că în istoria comediei românești unele din cele mai dense și mai de faimă producții sînt diatribe împotriva politicianismului. Sistemul electoral de altă dată, farsa măsluirilor sub aparența democratismului, corupția acoperită de demagogie, cameleonismul convingerilor, vidul principiilor constituie materia ineputabilă din care s-au hrănit **Sinziana și Pepelea** de Alecsandri, **O alegere la Senat** (pe nedrept uitată) de Iacob Negruzzi, **O serisoare pierdută** de Caragiale, **Apostolii** de Liviu Rebreanu (ne jucată încă), **Schimbarea la față** de G.M. Zamfirescu (publicată dar ne jucată), **Omul care a văzut moartea** de Victor Eftimiu, într-o măsură chiar **Ultima oră** de Mihail Sebastian, **Titanic-Vals** și **Escu** de Tudor Mușatescu și, desigur, multe altele, mai modeste. O caracteristică aproape generală a tipologiilor comice e că politicienii și clienții lor sînt rîi, în timp ce aceia care li se împotrivesc, ori care pur și simplu încearcă să se ferească din calea lor, sînt buni, comedia politică devenind, astfel, implicit, și un fel de moralitate modernă, valorile etice propagate indirect și în opoziție cu machiavelismul intriganților, fiind cinstea, omenia, altruismul.

Era însă posibilă o diferențiere atît de netă în turegul bătăliilor electorale, cînd focul arivismului atinge pînă și cele mai nevinovate inimi? Scriitorii din secolul trecut dădeau un răspuns negativ acestei întrebări. Dramaturgii din perioada interbelică s-au arătat mai conciliați, mizînd chiar, în realizarea contrastului comic esențial, pe existența unui candid e încercă, de obicei fără deliberare, planurile perfide ale politicienilor. Toma Caragiu, care a lucrat cu marii regizori moderni și care a dovedit, în destule împrejurări, că are, într-un grad foarte dezvoltat, ceea ce numeam, într-un studiu, sentimentul regi-

zoral al actorului român s-a încumetat să citească **Titanic-Vals** altminteri decît fusesse ca citită tradițional, împrumutînd într-un fel perspectiva marilor clasici asupra lumii politicianiste și străduindu-se a lumina unele din trăsăturile rămase în umbră ale personajelor, obnubilîndu-le, oarecum, seninătatea patriarhală. Astfel, regizorul-debutant formulează impresia că eroul, funcționarul provincial Spirache Necșulescu, e prins și el, de la un moment dat, de patima parvenirii — pe care însă o disimulează cu șiretenie rece, folosînd, cu o inteligență ieșită din comun (așa cum avea să falsifice un testament, să conducă tenebros, ascuns, destinele familiei etc.) mijloace antielectorale, dovedite apoi de efect sigur, ca acel patetic „Nu mă alegeți fraților!“ clamat în fața adunării cetățenești unde candidații, toți, rosteau exact contrariul. Ca atare, în postura greoaie, afectată de pretempurie senectute, a lui Spirache (autorul zice „personaj compus din: familie, slujbă și cumsecădenie. Are patruzeci de ani și mai bine“) interpretul, Ștefan Bănică, introduce cîteva tresăriri de vioiciune; în privirile sale apar luciri de oțel, amenințătoare, în gesturile sale se observă pînda, în vorbire, de la un moment dat, își face loc un ton tăios, actorul jucînd cu finețe — chiar dacă incomplet, dată fiind dificultatea încorporării noii exegeze — disimularea. Gena, fata șchioapă și stearsă a lui Spirache, capătă și ea o linie subțire, de adversitate, ascunsă, uneori izbucnind scurt, și nu de supunere umilă — față de familia care o detestă (dar interpretează, Valeria Marian, n-a izbutit să treacă prea departe dincolo de izbutita-i mască, nu are forță artistică). Băiatul cel mic, Decebal (Silviu Tache), e nu numai o mică și nostimă hahaleră; în reproșurile sale miriște („măi tată, măi!“) în micile-i perversități se simte poltroneria răutăcioasă pe care se va structura per-

sonajul în piesa următoare a aceluiași autor, **Escu**. Petre, funcționar sărman și băiat timid, candidat la mina Mizei, domnișoara Necșulescu, dar iubit de infirma Gena, suferă o interesantă transformare în interpretarea subtilă a lui Dan Nuțu: el dorește să intre în familia bună cu orice preț, de aceea, cînd e refuzat de Miza se agită, cu insistență, de Gena, iar în actul ultim apare, magistrat fiind, cu morgă glacială și aer de fante provincial s-o ceară de nevastă, făcînd o străvezie aluzie la posibilitatea acum potentei familii de a-i asigura voiajul de nuntă în străinătate. În sfîrșit, căpetenia politică locală, Rădulescu Nercea, nu mai apare ca un mărunț mefistofel; atît prin strădania actorului (Marius Pepino — parțial reușit, cam sărac în substanță) cît mai ales prin modul cum e pus în valoare (sosind flancat de agenți electorali și în alura de tribun) el arată a fi ceea ce e: „Președintele organizației județene a partidului național-social“, cu implicațiile dure pe care le comorță titlatura, deloc inofensivă, a grupării sale politice.

DESCIFRIND cu interes inedită viziunea a actorului-regizor și observînd unele din reușitele interpretative în sensul ei (au fost, legitim aplaudate, mai cu seamă aparițiile de plan secund, excelențele creionări făcute de Ovidiu Schumacher — căpitanul Stamatescu, idiot cu ifos și pretinsă onoare, Dan Damlan — un savuros avocat provincial, pe jumătate surd și cu principii țepene, Dan Nuțu — îndrăgostitul interesat Petre) vom remarca, totodată, că spectacolul e relevant numai într-o măsură și nu dă deplină satisfacție. De la idee la împlinirea ei în act artistic e un drum lung, care cere în primul rînd o concepție integratoare și unitară, angajînd toate personajele, toate detaliile, toată scenografia (aici semnată de Florica Mălureanu, inspirată în desenul general și în plantația de ansamblu, mai puțin scrupuloasă însă în organizarea semnificativă a spațiului și în finisarea detaliilor), apoi o compoziție stringentă. Regia, treabă grea, se lasă și nu se lasă stăpînită... Personajele feminine principale, de pildă, au reiterat interpretările tradiționale, fiind adică două tartorițe domestice, actrițele accentuînd exclusiv pe hazul pur al replicilor și atitudinilor. Tamara Buciuceanu (Chiriachița, soacra) excelînd în actul I dar adăugînd rolului artificial inut în actele următoare, Ileana Stana Ionescu jucînd admirabil, în actul I, fapta excedată a soției, dar deîndu-se la indigeste excese scenice în actele următoare. Sarmisagetuza, fiica lui Spirache (Mariella Petrescu), are o evoluție incertă, personajul pierzîndu-și treptat relieful. Traian (Florian Pittiș), băiatul cel mare, irumpe în explozive intrări și ieșiri, de umor autentic, dar cît timp e în scenă nu propune un contur precizat al personajului. Reprezentația e cam încetată, prelungindu-se peste necesități (fiindcă o parte din actori doresc să se expună cît mai mult, cu putîntă cînd le vine rîndul la replică), comical vădește oscilații de intensitate.

CE-I lipsește deci, în principal, spectacolului? Prezența actorului Toma Caragiu, care, cu vitalitatea și impetuozitatea sa, cu gama extraordinară a nuanțelor din partitura oricărei interpretări în care ni s-a înfățișat, va putea nu numai să expună mai definit ideea regizorală, ci să și concerteze eforturile celorlalți personaje, integrîndu-le cu toată rigoarea concepției și potențînd ceea ce a fost descoperit pînă acum, pe toată întinderea și în toate compartimentele acestei comedii frenetice.

Valentin Silvestru

Radio
Televiziune

Extra-emisiuni

● După admirabilele reportaje realizate, din păcate, în stări de conflict cu natura dar foarte bune prin puterea lor stimulatorie și calitatea lor etică, iată-ne transportați, prin forța împrejurărilor, în universul circumterestru. Harnicul și neîpșitul Andrei Bacalu, care s-ar părea că știe, că Mirandola, totul despre toate, a stat la picioarele rachetelor și ne-a descris frumoasa aventură spațială Soluz-Apollo cu multe și vii detalii. Nici nu îndrăznim a compara acest reportaj plin de autentică poezie și temeritate cu balivernele grosolan-groțesți dintr-un film cu

farfurii neidentificate. Din nou, călătoriile și acțiunile circumterestre ale oamenilor se arată mai bogate în fapte și în fantezie decît searbăda literatură științifico-fantastică. Să ne gîndim, de pildă, la detaliul că astronautii au trăit și au lucrat într-un „timp“ propriu. Sau la romantica informație că au fotografiat, în culori, toți norii posibili de la Ecuator la Polul Nord, într-o zi de vară septentrională. În fine, să ne consolăm aflînd că la bordul (foarte oxigenat) al navei Apollo s-a strecurat un țîntar! Dacă nici acolo sus nu există leacuri împotriva țîntarilor, trebuie să ne hotărîm a-i suporta cu stoicism.

● Emisiunile sportive — cu toate dezamăgirile provocate de vedetele în declin și de aproximațiile sintactice ale reporterilor — rămîn înviorătoare grație succeselor obținute de fete. Cine poate uita incintarea produsă de volutele imponderabile ale gimnastei Nadia Comăneci? Acum s-au adăugat acestui palmares feminin succesele fetelor voinice și severe de la tenisul de cîmp (Virginia Ruzici, Mariana Simionescu, Florența Mihai, Ecaterina Roșianu). O elegantă cunună a obținut Ecaterina Iencic-Stahl, zîmbitoarea spadasiină (sau floretistă) de la Satu-Mare. Din nou sîntem recunoscă-

tori televiziunii pentru larga deschidere a evantaiului său de informații, de reportaje, de știri viu-reconfortante.

● Neconcludente, obositoare, văduvite de originalitate au devenit concursurile fără scop ale stelelor fără voce.

● Ce are „albumul duminical“ mai mult decît îi șade bine — or mai puțin decît îi trebuie? Păcat, mare păcat dacă ne gîndim la pofta publicului pentru acest gen de emisiuni — și frumos păcat dacă ne gîndim la farmecul estetic al persoanelor prezentatoare. Ar fi momentul să se redea micului ecran de duminică la ora 13 calitatea pe care o merită.

● De exemplu, calitatea surprinzător de plăcută (surprinzător — este cuvîntul potrivit) a „balului“ de la Operetă (întîlnirea de la 10 seara). N-am fost niciodată — și nu mai avem cînd fi — admiratorii acestui gen de spectacol. Dar nici nu putem trece fără să aplaudăm acuratețea, spontaneitatea, umorul corect și contagios, montajul vioi, excelența interpretărilor. Bis!

M. Rimniceanu